տծուց երբեմն ատործուց։ Կրճատ ձևերում վերջին վանկը կորցնելով այլազանութիւններից կան և՛ տապար և՛ տափար, որոնք առընչութիւն ունեն նախատիպ սաբազ-ի ('sabaᵹϑ)-ի հետ. այս այլազանութիւնները հասել են մեզ սահուն յառաջխաղացութեամբ միայն բարդ բառի կաղմով։ Այլազանութիւնները ինքն ըստ ինքեան ժամանակի ընթացքի հետ պէտք է ենթարկուէին նոր փոփոխութեան, այդ այլազանութիւնները անկոտուստ պահող բարբառները կորցնում են բ, նախապէս մեղմացնելով և յ դարձնելով, այսպէս օրինակ մոկաց բարբառում ունենք թափվի, իտու, իրի, ձի, մի, էսու, էնու, խամա, փշում, փոխանակ թափվիր, իտուր, իրիր,, (հայ haĭ երեր), ձիր (ձեր) միր (մեր), էսուր, էնուր, խամոր (haú) համար), փշուրմի. հետևաբար տապար և տափար-ից պէտք է (տապայ և տափայ-ի միջոցով) ստացած լինեն տապա և տափա. այս նորաձևութիւնները, յիրաւի, պահպանուել են, բայց, այս նուազ Ասպատուր և տափատուր անունի կաղմի մէջ»։

Մենք համարեա բառացի թարգմանութեամբ մէջ բերինք պ. Ն. Մառի Սաբազիոս (Σαβάζιος) բառի մասին տեսութեան գլխաւոր կէտերը. և վերջացնում ենք մեր մատենախօսութիւնը յարգելի ճեմարանական ուսուցչապետի ճիւղագրական տախտակը ևս դնելով։

Յուսիկ Արքեպս.

Նոր—Նախիջևանի Հայոց Եկեղ. Հոգաբարձութիւնը

Ստացանք Նոր-Նախիջևանի հայոց եկեղեցական Հոգաբարձութեան 1910 թուականի հաշիւը։

Հայերէն ռուսերէն է կազմուած այդ հաշիւը և շատ լաւ տպաւորութիւն է գործում ընթերցողի վրայ ոչ միայն իր արտաքինով-մաքուր և գեղեցիկ տպագրութիւն Աւագեանի՝ Ն. Նախիջևանում—այլ և իր բովանդակութեամբ։ Ամեն ինչ պարզ է, որոշ և մէկին. երևում է, որ գործողները ունին մշակած գործունէութեան որոշ ուղի, որին և հետևում են անշեղ։

«Նոր-Նախիջևանի հայազգի աղքատախնամ Եկեղեցական Հոգաբարձութիւնը» 1910 թուականով բոլորել է իր գոյութեան 21-րդ տարեշրջանը և ամենայն տարի հայ հասարակութեան մատուցել է իր մանրամասն հաշիւները, որոնք միշտ էլ անթերի են նկատուած։

Եկեղեցական Հոգաբարձութիւնը ունի հետևեալ կազմը.— քաղաքի վեց եկեղեցիների երեսփոխները անփոփոխելի անդամ են այդ Հոգաբարձութեան խորհրդարանի. բացի դրանցից լուրաքանչիւր եկեղեցի ընտրում է նաև մի-մի անդամ հոգաբարձութեան՝ երեք տարի ժամանակով. այլ և թեմի Առաջնորդը տեղի քահանաներից երկու հոգի նշանակում է անդամ, որից մէկը հաստատւում է որպէս փոխ-նախագահ. իսկ նախագահը ընտրւում է խորհրդարանի բոլոր անդամների կողմից: Եկեղեցական հոգաբարձութեան գործունէութեան քննութիւնն ու հաշուեառութիւնը պատկանում է Ն. Նախիջևանի հայ հասարակութեան, որը այդ նպատակով իւր միջից ընտրում է 60 հոգի (լուրաքանչիւր եկեղեցի 10 հոգի), որ գումարւում է ընդհանուր ժողովի, ընտրում է վերստուգիչ Յանձնաժողովի անդամներ և քննութեան է ենթարկում հոգաբարձութեան գործունէութիւնն ու դիրեկտիւներ մշակում ապագայ գործունէութեան համար՝ համաձայն օրէնքների ու եղած կտակների ճիշտ իմաստի:

Եկեղեցական Հոգաբարձութիւնը 1910 թուականի միջոցին ունեցել է ընդամենը 61058 ռ. 70 կ. մուտք, որը գոյացել է՝ անշարժ կայքերի եկամտից՝ 50380 ռ. 28 կ., տոկոսաբերթերից՝ 5526 ռ. 39. նուիրատուութիւններից 2252 ռ. 50 կ., % և ընթացական հաշուով 617 ռ. 16 կ., մնացեալը զանազան աղբիւրներից: Իսկ այդ աղբիւրները տարէց տարի աւելանում են ոչ միայն այն պատճառով, որ կալուածների գները բարձրանալով, բարձրանում են նաև նրանց վարձագինը, այլ և այն պատճառով, որ եկեղեցական հոգաբարձութեան անդամները իրենց մէջ բաժանելով հոգաբարձութեան գործերը, ամեն մէկը օրինակելի նախանձախնդրութեամբ ջանք է գնում առաջ տանելու իրեն յանձնուած մասը և արդիւնաւոր կացուցանել այն: Եւ այդ իսկ պատճառով համաբեր թէ չէ լինում տարի, որ եկեղեցական հոգաբարձութիւնը նորանոր կտակներով նոր շէնքերի ու դրամի տէր չդառնար: Այսպէս, օրինակ, հէնց 1910 թուին Սահակեան Թորոսը թողել է առ ձեռն դրամ 500 ռ., Հայրապետեան Պետրոսը 200 ռ., Խոմաճեան Վասիլը 5000 ռ., Յովհաննէս Խաթրանեանը 25000 ռուբլով գնել և եկեղեցական հոգաբարձութեան է նուիրել քաղաքի կենդրոնում մի պատուական շէնք՝ հոգաբարձութեան ունեցած որբանոցն այդտեղ զետեղելու պայմանով: Լուսպիրք Խալիթեանցի կտակով յանձնուած է նոյն եկեղեցական Հոգաբարձութեանը:

Ի՞նչ բանի վրայ է ծախսում Եկեղ. Հոգաբարձութիւնը իւր միջոցները և ո՞րքան դրանք նպատակայարմար կիրառութիւն են ստանում:

Այդ բանը աչք ծակելու չափ աչքի է ընկնում: Եկեղեցական Հոգաբարձութիւնը 1910 թ. ընթացքում ելք ունեցել է 59575 ռ. 77 կ. համարեա իր ամբողջ մուտքը: Այդ գումարից ծախսել է սաների պահպանութեան համար 13624 ռ. 46 կ., ուսման համար միանուագ նպաստ տրուած է 1874 ռ. 80 կ., նպաստ ծխական դպրոցներին 6100 ռ., Մանկապարտէզին 250 ռ., Կար ու ձևի արհեստանոցին 250 ռ., չքաւոր աշակերտ-աշակերտուհիներին հանդերձեղէն և դասական պիտոյք 832 ռ. 84 կ., ընդամէնը ուսումնարանական գործի համար ծախսուած է 22932 ռ. 10 կ: Բացի սրանից, Հոգաբարձութիւնը իր որբանոցի վրայ ծախսել է 3484 ռ. 24 կ. որը նմանապէս պէտք է նկատել որպէս մի դպրոց, քանի որ որբանոցն ունի իր յատուկ դաստիարակչուհիները, որոնք երեխաների հետ պարապում են և նրանց պատրաստում այս կամ այն դպրոցի համար: Այլ և Հոգաբարձութիւնը պահում է առանձին ճերմակեղէնի դպրոց, որի վրայ ծախսել է նոյնպէս դպրոցների վրայ 257 ռուբլի:

Այսպիսով կրթական գործի վրայ Եկեղ. Հոգաբարձութիւնը 1910 թ. ընթացքում ծախսել է աւելի քան 30,000 ռ:

Եկեղեցական հոգաբարձութեան միւս ծախսերի յօդուածները են Անկելանոցի վրայ 7495 ռ. 84 կ., միանուագ և ամսական կանոնաւոր նպաստ չքաւորներին և հիւանդներին դրամով և սնունդով 2120 ռ. 75 կ., Վանի Վարագայ վանքին 178 ռ. 62 կ., վարչական ծախքն ընդամէնը 3440 ռ. է լոկ. իսկ մնացեալը գործադրուած է, յատուկ նպատակների, նորոգութեանց, հարկի պարտքի շիջուցման և այլն:

Եկեղ. Հոգաբարձութիւնը սան պահում է բարձրագոյն ուսումնարաններում 16 հոգի, դպրանոցում (երթևեկ և գիշերօթիկ) 60 հ., ձեմարանում 2 հ, միւս դպրոցներում 6 հ. ոգի: Հոգաբարձութեան Որբանոցում խնամուելիս է եղել 30 երեխայ, 15 մանուկ և 18 աղջիկ, որոնցից 18 հոգի գնում է ուսումնարան, իսկ մնացեալը պատրաստւում է որբանոցում:

Անկելանոցում եղել է 80 հոգի 48 այր և 32-ը կին. տարուայ ընթացքում վախճանել կամ արձակուել է 24 հոգի: 31 Յունվ. 1911 ամի կային 56 հ., որից 39 կին և 17 այր. Այդտեղ ժամանակաւոր ապաստանարան տրուած է նաև պանդուխտներին: Անկելանոցի ու Որբանոցի խնամակալներն են Տ. Պօղոս քհ. Բեդելեան և պ. Կարապետ Խօջայեան:

Ութերորդ տարին է, որ Հոգաբարձութիւնը պահում է ճերմակեղէնի դպրոց-արհեստանոցը, որ երեք տարուայ կուրս ունի այն աշակերտուհիների համար, որոնք դպրոց մտնելիս

քիչ շատ կար գիտեն, իսկ միւսների համար կուրսը 3 տարի աւելի է: Այդտեղ աշակերտուհիները ստանում են նաև ձրի սնունդ, իսկ խիստ չքաւորները նաև հանդերձ և կօշիկ: Աշակերտուհիների թիւը 25 է:

Եկեղեցական հոգաբարձութեան հաշիւը կազմուած է շատ հանգամանօրէն և կարդացւում է հետաքրքրութեամբ, մի հանգամանք, որ կարելի չէ ասել ամեն հաշուի համար: Լեզուն մաքուր և սահուն է, արևմտեան բարբառով: Մեր ներկայ հրապարակախօսներից շատերը կարող էին օրինակ առնել այդ կողմից Ն. Նախիջևանի պէս մի հեռաւոր գաղութում գրուած լեզուից: Այն միջոցին, երբ մեր ներկայ գրականութիւնը ողողուած է օտարաբանութիւններով, այդ մեր հեռաւոր հայ գաղութը օրինակ է տալիս մաքուր հայերէն լեզուի:

Վստահ ենք, որ Ն. Նախիջևանի եկեղեցական Հոգաբարձութիւնը դեռ շատ ծառայութիւններ կմատուցանէ ոչ միայն տեղի գաղութին, այլ և համայն հայութեանը իւր այդ օրինակելի գործունէութեամբ, որ ցոյց է տալիս առանց աղմուկի, առանց թմբկահարութեան: Մ. Վ.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Սեպտեմբերի 1-ին Կիևում, Թատրոնական Ներկայացման ժամանակ չարագործի ձեռքով ծանր վիրաւորուելով և նոյն ամսի 5-ին, երեկոյեան ժամը 10-ին ՚ի Տէր հանգեաւ Նախարարների խորհրդի նախագահ և Ներքին գործերի նախարար Պ. Ա. Ստոլիպին.